

ENERGIDEPARTEMENTET
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Ref.:
24/01661-2 / 2.3.2

Dato:
23.09.2024

Saksbehandler:
Camilla K. M. Winterstad

DSA sin kommentar på høring av arealforslag – utlysning av områder for mineralvirksomhet på havbunnen

Direktoratet for strålevern og atomikkerhet (DSA) har mottatt høring av arealforslag for åpning av områder for mineralvirksomhet på havbunnen, datert 26.06.2024. Energidepartementet ber om innspill til om det er områder det kan være aktuelt å unnta av hensyn til miljø og sameksistens. Kunnskapsgrunnlaget om forekomst av naturlig forekommende radioaktive stoffer på havbunnen er mangelfull. Det mangler formaliserte prosesser for å kunne ivareta nødvendig kunnskapsinnhenting og arealmessige vurderinger av hvilke områder som bør unntas av hensyn til natur og miljøverdier på havbunnen. Det foreligger heller ingen informasjon om hvilken teknologi som skal benyttes og hvorvidt denne aktiviteten vil medføre radioaktive utslipp og/eller produsere radioaktivt avfall.

DSA viser til Energidepartementets høring datert 26.06.2024 (deres ref. 24/1690). Høringen gjelder melding med arealforslag for utlysning av områder for mineralvirksomhet på havbunnen. Energidepartementet ber om innspill til om det er områder i arealforslaget det kan være aktuelt å unnta av hensyn til miljø og sameksistens. Frist for å komme med merknader er 26.09.2024.

DSA er fag- og forvaltningsmyndighet på området strålevern, atomikkerhet og ikke-spredning, radioaktiv forurensning og radioaktivt avfall. Etablering av mineralvirksomhet på havbunnen vil kunne utløse krav om tillatelse etter lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) fra DSA dersom aktiviteten medfører radioaktiv forurensning og/eller vil produsere radioaktivt avfall.

Høringsuttalelse fra DSA

DSA kan ikke se at det foreligger noen kartlegging av radioaktivitet i havbunnsmineraler på norsk sokkel eller for områdene som er omfattet av utlysningen for utvinning av mineralvirksomhet på havbunnen, og kan derfor på det nåværende tidspunktet ikke gi innspill til spesifikke områder som bør unntas av hensyn til radioaktiv forurensning. Kunnskapen om naturen i dyphavet er generelt mangelfull, men den kunnskapen som allerede finnes peker på at det finnes særegent, sårbart og verdifullt marint miljø i de områdene som er aktuelle. For øvrig vil DSA vise til at det er funn av mineraler på land som det er grunn til å kartlegge nærmere og vurdere før det åpnes for mineralutvinning på havbunnen hvor kunnskapen om arter og leveområder er liten, og hvor det er vanskelig å overskue miljøkonsekvensene av en utvinning. Fensfeltet i Nome kommune er et slikt område på land og hvor det er kjente forekomster av sjeldne jordartsmineraler.

Postadresse Postal address:
Postboks 329 Skøyen
NO-0213 Oslo, Norway

T +47 67 16 25 00
F +47 67 14 74 07

Besøksadresse Office:
Grini næringspark 13
1361 Østerås, Norway

dsa.no
dsa@dsa.no

Swift address: UNBANOKK
Bankkonto Bank account:
8276 01 00494

IBAN: NO76 8276 01 00494
Org.nr.: 867 668 292

DSA ønsker å påpeke at det er sannsynlig at havbunnsmineraler på norsk sokkel vil inneholde ulike naturlig forekommende radioaktive stoffer, og derfor vil aktivitet med formål om å utvinne mineraler fra havbunnen kunne medføre fare for radioaktiv forurensning og produksjon av radioaktivt avfall. En kunnskapsbasert tilnærming krever at nærmere avgrensede områder identifiseres, kartlegges og deretter utredes før vurdering av åpning, før det utlyses og tildeles tillatelser til undersøkelser og utvinning.

Oslo-Paris-konvensjonen (OSPAR) for beskyttelse av det marine miljø i de nordøstlige delene av Atlanterhavet har som mål at utslipp av radioaktive stoffer skal reduseres gradvis, slik at konsentrasjonen av naturlig forekommende radioaktive stoffer i miljøet skal være nær det naturlige bakgrunnsnivået. OSPAR-landene, sammen med EU, er enige om en felles strategi for Nordøst-Atlanteren fram mot 2030 for å redusere forurensning, bevare og styrke det biologiske mangfoldet og begrense påvirkninger på havmiljøet av klimaendringer. Strategien inkluderer et mål om at konsentrasjonen av menneskeskapt radioaktive stoffer i miljøet skal være nær null. Norge har forpliktet seg til betydelige og gradvise reduksjoner i utslipp av radioaktive stoffer. Det er ikke så vidt DSA er kjent med gjort noen vurdering av om beslutningen om å lyse ut områder for mineralvirksomhet på havbunnen på norsk sokkel vil være i tråd med våre internasjonale forpliktelser som nevnt over.

Virksomheter som prosesserer råmaterialer som inneholder naturlig forekommende radioaktive stoffer kan i prosessen oppkonsentrere de radioaktive stoffene slik at konsentrasjonen blir så høy at det er krav om tillatelse etter forurensningsloven § 11 for utslipp av radioaktive stoffer og håndtering av radioaktivt avfall, jf. forskrift om forurensningslovens anvendelse på radioaktiv forurensning og radioaktivt avfall §§ 4 og 5. Radioaktivt avfall er definert i forskrift om forurensningslovens anvendelse på radioaktiv forurensning og radioaktivt avfall.

I dag stammer radioaktiv forurensning og radioaktivt avfall på norsk sokkel fra petroleumsnæringen. Petroleumsnæringen er strengt regulert for å beskytte både menneskers helse og miljø, og forvaltes etter ovennevnte regelverk. På norsk sokkel oppstår radioaktivt avfall hovedsakelig fra olje- og gassindustrien. Dette avfallet inkluderer naturlig forekommende radioaktive stoffer, som kan avleires i rør og utstyr under produksjonsprosessen. Disse avleiringene, kjent som "scale", inneholder varierende mengder radioaktive stoffer som radium-226, radium-228 og bly-210. Dette avfallet er radioaktivt, og må behandles i henhold til bestemmelsene i forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften) kapittel 16. Det er flere selskaper som har spesialisert seg på denne typen tjenester, og disse må ha tillatelse fra DSA til å håndtere og mellomlagre avfallet som oppstår. Avfallet må deponeres i anlegg som har tillatelse til dette etter forurensningsloven. Per i dag er det bare et deponi i Norge som har tillatelse til deponering av radioaktivt avfall fra petroleumsvirksomhet, Wergeland-Halsvik AS i Gulen kommune. I 2023 mottok deponiet totalt 3 618,8 tonn avfall.

Det følger av avfallsforskriften § 16-7 at radioaktivt avfall skal leveres til en virksomhet som har tillatelse til å håndtere den type avfall. Dersom utvinning av havbunnsmineraler medfører radioaktivt avfall er virksomheten ansvarlig for at det finnes et egnet mottak, godkjent av DSA, for mottak av denne type avfall. Dagens kapasitet for å håndtere radioaktivt avfall i Norge er under stort press, og det er begrenset med mottakskapasitet for å håndtere nye fraksjoner av radioaktivt avfall. Produksjon av nye fraksjoner av radioaktivt avfall fordrer at det finnes egnet mottak med kapasitet til å håndtere dette avfallet.

Videre vil DSA påpeke at det ikke finnes noe informasjon om hvilke teknologier som planlegges anvendt for å utvinne havbunnsmineraler og hvilke behandlings- eller prosesseringsanlegg som det vil bli behov for dersom slik virksomhet blir aktuelt. DSA har grunn til å tro at slike anlegg må etableres på land, som igjen vil medføre risiko for radioaktiv forurensning til miljøet.

DSA overvåker kilder til radioaktiv forurensning i våre havområder, som blant annet den sunkne russiske atomubåten Komsomolets. Komsomolets ligger på havbunnen på ca 1 680 meters dyp, på 73°43'27" N, 13°15'59" E. Dette er utenfor området som er indikert for mineralvirksomhet. DSA stiller

likevel spørsmål ved om gruvevirksomhet på havbunnen i området mellom 72 og 74 grader nord og øst for 5 grader øst vil påvirke stabiliteten i grunnen og dermed kunne påvirke forurensningskilder som Komsomolets. Det kan også være andre kilder til radioaktivitet fra sunkne eller dumpede objekter innenfor områdene som DSA ikke er kjent med i dag, da det ikke foreligger noen fullstendig kartlegging av havbunnen i de aktuelle områdene.

DSA påpeker at forurenser etter forurensningsloven har plikt til å søke om tillatelse for virksomhet som har radioaktive utslipp og/eller produserer radioaktivt avfall. Utvinning av havbunnsmineraler kan medføre krav om tillatelse til radioaktiv forurensning og/eller håndtering av radioaktivt avfall. DSA viser videre til kravene i strålevernforskriften §5 om at all bruk av stråling skal være berettiget. Det betyr at fordelene skal være større enn ulempene strålingen medfører. Det stilles også krav om dosegrænse for mennesker som blir eksponert for stråling som kan bli aktuelt i denne sammenheng.

I en tillatelse etter forurensningsloven vil det blant annet bli stilt krav om anvendelse av beste tilgjengelig teknologi/teknikk (BAT) slik at utslipp av radioaktive stoffer og/eller produksjon av radioaktivt avfall blir minst mulig. En søknad om tillatelse må blant annet inneholde en miljørisikovurdering og plan for miljøovervåking av området for aktiviteten som DSA vil vurdere. Søknad om tillatelse til radioaktive utslipp og/eller håndtering av radioaktivt avfall må være DSA i hende i god tid før aktiviteten starter slik at eventuell tillatelse foreligger før oppstart. Ettersom kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt vil det være krevende for både virksomheter som søker om tillatelse og for DSA som forvalter regelverket, å gjennomføre miljørisikovurderinger og derfor realitetsbehandle en eventuell søknad.

Med hilsen

Kristin Elise Frogg
avdelingsdirektør

Elin Ohlin
seksjonssjef

Dokumentet er godkjent elektronisk.

Kopi til: Klima- og miljødepartementet
Miljødirektoratet?